

Sadržaj

Događaji

Saopćenja za javnost

Mediji o medijima

Konkursi

Linija za pomoć novinarima

U mutnoj vodi se i riba lakše lovi!

Piše: *Željka Mihaljević*

Zakon o transparentnosti medijskog vlasništva: Problem nije u portalima, nego u javnim servisima

Piše: *Jurica Gudelj*

Osvrt: Želimo li i trebamo li znati čiji su mediji?

Piše: *Esad Šabanagić*

Zakon o transparentnosti vlasništva medija je dio borbe za očuvanje novinarske profesije

Piše: *Dejan Rakita*

Crna mrlja na medijskoj sceni: "Divlji portali" i srozavanje novinarstva

Piše: *Amil Dučić*

Ovaj projekat finansira Evropska unija

Sadržaj biltena E-novinar je isključiva odgovornost autora i Udruženja/udruge BH novinari i ne predstavlja nužno stanovišta Evropske unije.

Transparentnost poslovanja u medijskom sektoru je interes javnosti u BiH

Zakon o transparentnosti vlasništva nad medijima u BiH jedan je od važnijih izazova za parlamentarce koji će uskoro preuzeti četverogodišnje mandate u Parlamentarnoj skupštini BiH. Ovo zakonsko rješenje je važno obzirom da je njegov nedostatak već ranijih godina redovno istican u izvještajima o napretku BiH koje su objavljivale institucije Evropske unije. Pored toga, usvajanje ovog zakona jeste u interesu šire javnosti u BiH jer bi se time osigurala transparentnost u medijskom sektoru, što je osnovna pretpostavka povjerenja građana u medije.

Kada su u pitanju elektronski mediji, u postojećim registrima o poslovnim subjektima dostupni su podaci o korisnicima dozvola za audiovizualno emitiranje, ali ne postoje informacije o posrednim i povezanim vlasnicima, što znači da javnost nema uvida u to ko stoji iza nekog medija i ko vrši utjecaj na medije.

U profesionalnoj zajednici posebno je prepoznata štetnost djelovanja portala kojima nisu poznati osnivači i vlasnici. Posljednjih godina evidentna je ekspanzija novih portala koji posluju i plasiraju informacije na medijskoj sceni bez naznačenih impressuma, informacija o vlasničkoj strukturi, uredništvu i drugim osnovnim podacima. Neregistrovani portali na neuređenom medijskom tržištu posluju gotovo ravnopravno sa registrovanim portalima. Pri tome, oslobođeni bilo kakve odgovornosti, plasiraju clickbait naslove, govor mržnje i propagandu (lažne vijesti), čime se nanosi velika šteta medijskoj zajednici u cjelini. Portali koji djeluju u sivoj zoni u javnim percepcijama značajno doprinose srozavanju ugleda i onih medijskih kuća koje su registrovane i posluju na zakonit način.

Uz nereguliranost medijskog vlasništva postoji i problem netransparentnog finansiranja medija iz javnih budžeta na svim razinama u BiH. To što država i njene institucije svake godine troše na desetine milione marka na različite oblike finansiranja medija ne bi predstavljalo tako veliki problem kada bi se taj javni novac dodjeljivao transparentno i temeljem jasno utvrđenih kriterija. Zbog netransparentnog alociranja javnih sredstava medijima potpuno je logično sumnjati da ovakve prakse predstavljaju način na koji aktualne vlasti, bez obzira o kojoj je razini riječ, utječu na uređivačku politiku i naklonost medija.

Projekat "Mediji i javni ugled", pokrenut s ciljem uspostavljanja transparentnosti medijskog vlasništva, kao i finansiranja medija i oglašavanja u BiH, okupio je na nizu okruglih stolova u proteklom periodu, između ostalog i vlasnike odnosno rukovodioce medija. Svi oni, koji su na čelu etabliranih medija, koji imaju jasno istaknut impressum, bez ikakve dileme i zadržke su za donošenje zakona o transparentnosti medija. Zašto su ovi zokoni važni, šta znače za medijsku industriju, za javnost i demokratske procese, te ko su akteri koji imaju motivaciju da ne podrže njihovo donošenje?

Za novi broj E-novinar biltena pišu: suosnivač Radija Studio N u Livnu **Željka Mihaljević**, glavni i odgovorni urednik informativnog portala Dnevnik.ba **Jurica Gudelj**, urednik informativnog portala Rerezent.ba **Esad Šabanagić**, direktor i glavni i odgovorni urednik Elta televizije **Dejan Rakita**, i član uredništva informativnog portala Klix.ba **Amil Dučić**.

Arman Fazlić, urednik E-novinar

U mutnoj vodi se i riba lakše lovi!

Piše: Željka Mihaljević

U Bosni i Hercegovini puno toga je neuređeno zakonskom regulativom, a i ono što je dobro, ili prilično dobro, regulirano, na žalost ne primjenjuje se u praksi. Boljka je to s kojom se borimo dulje od dva desetljeća. A kada su mediji u pitanju tu imamo takvo šarenilo i nesklad da se i dobri poznavatelji struke hvataju za glavu. Jedno od neriješenih pitanja je i transparentnost vlasništva nad medijima, što je u suprotnosti s preporukama Evropske unije i najboljim praksama. Stoga je krajnje vrijeme da nadležne institucije u Bosni i Hercegovini započnu s aktivnostima na razvoju naprednih medijskih politika, a samim tim bi se i pitanju regulacije i samoregulacije medijskih sadržaja moglo pristupiti na adekvatniji način.

Istine radi treba reći kako je transparentnost vlasništva nad medijima djelomično osigurana kroz proces registriranja, uključujući registriranje poslovnih subjekata i registriranje udruženja i fondacija, no tim procesom nisu obuhvaćene sve vrste medija.

Uz sve to u postojećim registrima o poslovnim subjektima su podaci o korisnicima dozvola za audiovizualno emitiranje, ali nisu vidljive (nema ih) informacije o posrednim i povezanim vlasnicima, što znači da javnost nema uvida u to tko stoji iza nekog medija i tko vrši utjecaj na medije. Tomu treba dodati i to kako je pravilo RAK-a o koncentraciji medijskog vlasništva isteklo 2006. godine. Kada sve to uzmemo u obzir jasno je da je itekako otežan uvid javnosti u to tko stoji iza nekog medija i tko vrši utjecaj na medije.

Uz nereguliranost medijskog vlasništva veže se i problem netransparentnog financiranja medija u Bosni i Hercegovini. Uslijed pada prihoda od oglašavanja, mediji u Bosni i Hercegovini se sve više oslanjaju na dodjelu sredstava iz javnih proračuna. To što država i njene institucije svake godine troše na desetine milijuna marka na različite oblike financiranja medija ne bi predstavljalo tako veliki problem kada bi se taj javni novac dodjeljivao transparentno i temeljem jasno određenih kriterija. A budući da to nije slučaj, postavlja se pitanje, a i sumnja, nije li netransparentna dodjela sredstava zapravo način na koji aktualne vlasti, bez obzira o kojoj je razini riječ, utječu na uređivačku politiku i kupuju naklonost medija.

Spustit ćemo se malo s državne i entitetske razine, na kantonalnu/županijsku, odnosno gradsku/općinsku. Nismo li svjedoci da se, u većem broju lokalnih elektronskih medija, koji su na općinskim/gradskim proračunima, uređivačka politika, a ponegdje i upravna struktura medija, pa i urednika, mijenja od jednih do drugih lokalnih izbora, ovisno

Uz nereguliranost medijskog vlasništva veže se i problem netransparentnog financiranja medija u Bosni i Hercegovini. Uslijed pada prihoda od oglašavanja, mediji u Bosni i Hercegovini se sve više oslanjaju na dodjelu sredstava iz javnih proračuna. To što država i njene institucije svake godine troše na desetine milijuna marka na različite oblike financiranja medija ne bi predstavljalo tako veliki problem kada bi se taj javni novac dodjeljivao transparentno i temeljem jasno određenih kriterija.

Događaji

01.10.2018.

U Neumu održan trodnevni stručni seminar za tužioce u BiH

26.09.2018.

U prve dvije sedmice kampanje najviše medijskog prostora dobili aktuelni nosioci javnih funkcija

15.09.2018.

Predstavnici medijskih organizacija Zapadnog Balkana na obuci u Sarajevu

12.09.2018.

7 od 10 građana smatra da izbori u BiH nisu slobodni, 56% ispitanika će sigurno glasati na predstojećim izborima

Saopćenja za javnost

12.10.2018.

Protest zbog selektivnog odnosa menadžmenta "Optima grupe" prema medijima i novinarima

10.10.2018.

BHN Klub novinara Banjaluka: Napad na novinare tretirati kao napad na službeno lice

01.10.2018.

Klub novinara Banjaluka: Stop etiketiranju novinara

Mediji o medijima

08.10.2018.
[Brutalno ubijena bugarska TV novinarka](#)

05.10.2018.
[Nova BH i Nova M počele sa radom](#)

25.09.2018.
[10 stranaka potrošilo 790 hiljada na oglašavanje u medijima](#)

20.09.2018.
[Načelnik Policijske uprave Trebinje novinarki: Ne idi sama u mrak](#)

Konkursi

[World of speed - Auto shop magazin traži novinara/administratora web stranica. Rok za prijavu je 4. novembar 2018.](#)

[Običan radio d.o.o. Mostar traži djelatnika za vođenje sportske emisije \(m/ž\). Rok za prijavu je 21. oktobar 2018.](#)

od promjene stranke na vlasti. Budući da su u pitanju općinska/gradska poduzeća, čije je egzistiranje u izravnoj vezi sa financiranjem iz proračuna, kod velike većine direktora/ravnatelja i urednika u podsvijesti je ona narodna „ne grizi ruku koja te hrani“. U takvoj situaciji, političkim žargonom rečeno, oporba nema velikog pristupa lokalnim radio i televizijskim postajama, a ni građanstvo koje ima pritužbe na rad institucija vlasti i javna poduzeća. To nesavjesnim obnašateljima vlasti, dakle ni svima, ali nesavjesnim zasigurno, otvara cijeli niz mogućnosti instrumentalizacije javnih sredstava za vlastitu promociju umjesto za promociju novinarstva i potreba građana, posebice u godini prije izbora. A kako su u Bosni i Hercegovini izbori svake dvije godine, to znači da živimo u stalnom predizbornom (godinu i više dana) i postizbornom vremenu (godinu i više dana, ovisno od vremena kada se implementiraju izborni rezultati, a u Kantonu/Županiji 10 to je znalo trajati i dvije godine).

Tome trebamo dodati i još jednu veliku prepreku profesionalnom i hrabrom novinarstvu – autocenzuru. Onaj tko daje novac, općina ili grad (ili više instance), uopće i ne moraju diktirati pravac u kojemu će se voditi uređivačka politika lokalnog medija (radija ili televizije), no, ravnatelj/direktor ili urednik sam sebi, a nerijetko i novinari, postavljaju granice do kojih trebaju, bolje reći smiju, ići, te ionako limitiranu slobodu dodatno ograničavaju strahom od eventualnih posljedica.

Situacija nije puno bolja ni kada su u pitanju privatni elektronski mediji. Rijetkost je da su vlasnici i osnivači novinari (kao što je slučaj Radija

Studio N u Livnu), tako da i tu profesionalizam i objektivnost ovise od novca, tj. od toga kojoj političkoj i inoj nomenklaturi je naklon vlasnik medija. Porazna je i činjenica da medij koji svojom profesionalnošću, istinitim i objektivnim informacijama uživa veliki ugled kod slušateljstva, zbog toga gubi bitku u nadmetanju kao oglašivač. Jer, ako se kritički osvrnete na određene pojave, pa bila tu i lokalna infrastruktura, da ne govorimo o prodaji/kupovini glasova, preslagivanju pozicije i opozicije, uvjetovanjima za dizanje ruku u parlamentima i sl., to je razlog zbog kojega vas kod oglašavanja i sklapanja marketinških ugovora domaće tvrtke, posebice one koje su 'bliže' vlasti, zaobilaze, te se radije reklamiraju kod javnih radijskih i tv postaja. Tome treba dodati i (ne) objektivnost i uvezanost agencija za mjerenje slušanosti, čiji rezultati su smjernica marketinškim agencijama koga uzeti za partnera u reklamnim kampanjama. Naime, dok su privatni (neovisni) mediji bili u boljoj financijskoj situaciji i plaćali ta istraživanja, dotle su imali dobru slušanost (bolji rejting), no za godinu-dvije neplaćanja, naglo im je 'opala' slušanost.

Osvrnut ću se i na još jednu, po mom mišljenju, izrazito veliku opasnost po miran i tolerantan život na prostorima BiH. To su tzv. novi mediji, odnosno portali, među kojima je popriličan broj onih kojima je u interesu da PRVI objave vijest ma

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

Ekipa BHRT-a - Ekipu BHRT-a fizički su napali maskirani mladići prilikom povratka sa novinarskog zadatka iz Širokog Brijega 21.08.2018.godine. Vozač je zadobio teže tjelesne povrede, a prčinjena je materijalna šteta na vozilu. Upravni odbor BHN je izdao Saopćenje za javnost a FMHL je dostavila dopis PU Konjic u vezi sa dostavom informacija o fizičkom napadu na novinarsku ekipu. PU Konjic je dostavila odgovor da rade na rasvjetaljavanju slučaja i pronalasku odgovornih za fizički napad.

Gloria Lujanović, novinarka portal Dnevnik.ba - Nakon niza tekstova koje je Lujanović objavila u vezi sa zločinima koje su počinili mudžahedini u Srednjoj Bosni u ratu 90-tih godina, na društvenim mrežama upućene su joj prijetnje. Iz Linije za pomoć novinarima upućen je dopis MUP-u HNK. MUP HNK još uvijek nije dostavio odgovor.

Vladimir Kovačević, dopisnik BN televizije - Dvije maskirane osobe su metalnim šipkama fizički napali novinara Vladimira Kovačevića ispred zgrade u kojoj živi. Top prilikom novinar Kovačević je zadobio teške tjelesne povrede. Saopćenjem za javnost reagovao je Upravni odbor Udruženja BHN. BHN Klub novinara Banja Luka reagovao je nizom Saopćenja i sastanaka kojima je namjera skrenuti pažnju MUP-u RS na važnost i hitnost rješavanja slučaja i pronalaska počinitelja. Prema informacijama kojima raspolaže FMHL, jedan od počinitelja je uhapšen a za drugim se traga (nedostupan organima gonjenja u RS-u).

kakva ona bila –bez precizne provjere točnosti i uza sve to, što uopće nije benigno, dopuštaju sve komentare na vijesti, a oni nerijetko obiluju govorom mržnje. Tek prvi, eventualno drugi i treći komentar imaju veze s objavljenom informacijom, a onda se, bez obzira na što se tekst odnosio, prelazi na govor mržnje i ‘prepucavanje’ redovitih internetskih ‘komentatora’.

Sve to bilo bi uređenije kada bi se znalo kome uputiti prigovor, jer, veliki broj online medija nema impresum, teško je često naći i e-mail adresu. Iako postoje mehanizmi za podnošenje prigovora na netočne i manipulativne tekstove i objavljene

radio i TV sadržaje, neujednačeno je uspostavljeno sankcioniranje za te prekršaje.

Kada bi BiH, još uvijek roviata od posljednjeg rata, s političarima koji u predizborno vrijeme ‘hrane’ svoje sunarodnjake strahom od onih drugih i tako osiguravaju svoje nezaslužene pozicije, imala zakone koji adekvatno sprječavaju govor mržnje, to bi puno značilo za napredak društva u cjelini. Nejednaka sudska praksa, odbacivanje tužbi pokrenutih za govor mržnje, ili, što je još poraznije, a ne povećava ni odgovornost medija za izrečeno/napisano. Pitanje medijske etike sve više postaje aktualno. Pozivanje na slobodu govora o svim temama ne opravdava govor mržnje, jer govor mržnje nije sloboda govora nego djelo/čin koji podliježe kaznenoj odgovornosti.

U elektronskim medijima na tom planu manje je problema, odnosno Regulatorna agencija za komunikacije BiH, RAK, koja regulira njihov rad (televizija i radio), ima mandat izreći kazne za govor mržnje i drastično kršenje etičkih standarda u audio-vizualnim programima. Međutim, Vijeće za štampu je samoregulatorno tijelo za štampane i on-line medije koje nema mandat za izricanje sankcija, već koristi samoregulacijske novinarske metode - ispravak pogrešnih navoda, objave reagiranja i demantija ili isprike. Nije naodmet još jednom ponoviti da veliki broj online medija nema impresum, da je često teško naći i e-mail adresu, a kamo li broj telefona ili ime i prezime osobe koja stoji iza njega.

Kako bi se ukazao na potrebu i hitnost rješenja regulacije medijskog vlasništva i financiranja medija u Bosni i Hercegovini već je urađeno nekoliko istraživanja. Jedno od njih je dio projekta „Mediji i javni ugled“, kojeg financira Delegacija EU u BiH, a provodi Konzorcij kojega čine Udruženje/Udruga BH novinari, Vijeće za štampu i online medije u BiH, Mediacentar i NVO JaBiHEU. U tom je istraživanju naglašena snažna potreba za unapređenjem transparentnosti vlasništva nad medijima, budući da je nedostatak regulacije medijskog vlasništva rezultirao apsolutnim odsustvom uvida u to koji pojedinci i interesi stoje iza medija. Državi bi to u svakom slučaju trebalo biti u interesu, za razliku od dijela političara koji čine vlast u državi/entitetu/kantonu/županiji/gradu/općini, jer u mutnom se riba najlakše lovi. Pitanje je i koliko su sami vlasnici spremni na tako nešto, posebice oni koji netransparentno dobivaju proračunski novac i donacije, ili kao ‘podobni’ i ‘najslušaniji’ dobivaju veći dio marketinškog kolača koji je u BiH ionako nedostatan da nahrani sve „ribe u medijskom moru“.

—

Zakon o transparentnosti medijskog vlasništva

Problem nije u portalima, nego u javnim servisima

Piše: Jurica Gudelj

Usvajanje zakona o transparentnosti medijskog vlasništva samo je jedan u nizu koraka koje je potrebno napraviti kako bi se uvelo reda na medijskoj sceni u BiH i to ne samo u sektoru on-line medija, odnosno portala iz kojeg i sam dolazim. Naime, spomenuti zakon, a sukladno tomu i red, treba obuhvatiti i tradicionalne medije - novine, radija, televizije, jer je za neke novine/radija/televizije jednako teško utvrditi vlasničku strukturu kao i za portale.

Štoviše, u BiH se danas ne zna u čijem su vlasništvu javni emiteri – FTV, BHT i RTRS, a kamoli privatni mediji, poput regionalnih televizija. Smiješno je stoga očekivati da postoji red i transparentnost vlasništva u svijetu portala a da se ne zna tko je vlasnik recimo FTV-a. Naravno, mnogi će odmah kazati kako je vlasnik FTV-a država, odnosno svi mi, građani Federacije BiH, no to su priče za malu djecu. Stvarni vlasnici javnih servisa su stranke, samo što je to vlasništvo netransparentno i mi ga ne možemo do kraja utvrditi, kao da je riječ o nekom underground portalu.

Ipak, važno je napraviti prvi korak i barem krenuti ka normalizaciji medijskoga tržišta pa i samih bh. javnosti. Ako to već nije moguće uraditi s javnim medijima, onda krenimo s onim što jest moguće uraditi.

Svijet portala kao novih medija, uzbudljiv je i pruža niz mogućnosti. Jedna od tih mogućnosti je i da se ne zna tko stoji iza portala, odnosno pruža se mogućnost anonimnog utjecaja na javnosti.

Posebno je to bilo moguće vidjeti onih dana dok se kraju privodila predizborna kampanja. Gotovo sve stranke su stvorile neke svoje male, underground portale preko kojih na ovaj ili onaj način pokušavaju utjecati na javnost.

Ipak, problem netransparentnosti vlasništva među portalima nije nešto što se javlja samo u predizbornim kampanja, nego je to postao jedan trajni problem od kojeg najviše štete imaju upravo portali koji pokušaju biti u potpunosti transparentni u svome djelovanju.

Naime, publika danas jako teško i jako rijetko pravi razliku između portala Klix.ba, Bljesak.info, Dnevnik.ba, Buka.ba i razno-raznih ekskluziva, ekrana, megamedija i sličnih podzemnih on-line tvorevina. Jednostavno, nije prošlo dovoljno vremena da publika uopće razvije potrebu da razlikuje one koji serviraju fake-news i imaju svoje specifične agende (koje ne uključuju istinito informiranje javnosti) od onih koji se bave istinskim novinarstvom. Za sada, sve se, iz perspektive publike, vodi pod zajedničkim nazivnikom „portali“.

Tako je danas Dnevnik.ba, kao i Klix.ba ili Bljesak.info, jednako na tržištu kao što je i neki medijski projekat koji nema istaknut impressum niti bilo kakav kontakt. Ono što oglašivači traže su njihovo veličanstvo – klikovi, i ne zanima ih puno kako se do tih klikova došlo. To stavlja mainstream portale u nepovoljnu poziciju jer se moraju natjecati s neloyalnom konkurencijom.

Da bi uspjela, cijela priča sa zakonom o transparentnosti vlasništva nad medijima, u konkretnom slučaju portalima, potrebno je da portali imaju konkretnu korist od takvoga zakona. Samo korist može natjerati sve vlasnike portala da transparentno prikažu vlasničku strukturu, jer svaki prob-

Naime, publika danas jako teško i jako rijetko pravi razliku između portala Klix.ba, Bljesak.info, Dnevnik.ba, Buka.ba i razno-raznih ekskluziva, ekrana, megamedija i sličnih podzemnih on-line tvorevina. Jednostavno, nije prošlo dovoljno vremena da publika uopće razvije potrebu da razlikuje one koji serviraju fake-news i imaju svoje specifične agende (koje ne uključuju istinito informiranje javnosti) od onih koji se bave istinskim novinarstvom. Za sada, sve se, iz perspektive publike, vodi pod zajedničkim nazivnikom „portali“.

Zakon o transparentnosti medijskog vlasništva je potreban svima – i medijima i publici i oglašivačima. Zakon treba biti kvalitetan u smislu da uvaži stajališta struke i iskustva zapadnih zemalja. Sami mainstream mediji će ga podržati ako će im omogućiti bolje pozicioniranje na tržištu u odnosu na podzemne medije.

Priča je zapravo jednostavna: onaj tko nema što kriti i tko samo želi pošteno poslovati, taj nije protiv ovog zakona.

lem se može riješiti ako će se na njemu nekako zaraditi.

Dakle, država ni u kojem slučaju ne bi smjela poslovati s underground portalima, jednako kao ni bilo kakva pravna lica u zemlji. Tako bi se odmah obeshrabilo širenje medijskoga podzemlja. Spriječilo bi se i moguće pranje novca, a smanjio bi se i potencijalni utjecaj stranih tajnih službi u bh. javnostima.

Vlasnici on-line medija, koji imaju časne namjere, ne bi trebali imati problema s transparentnošću vlasništva. Jednako kao što se treba znati tko je vlasnik bilo kojeg poslovnoga objekta, ili poduzeća, tako se treba znati i tko je vlasnik bilo kojeg medija. Štoviše, već danas gotovo svi odgovorni mainstream on-line mediji u zemlji imaju jasno istaknute impressume i vlasnička im je struktura transparentna.

S druge strane, svi oni koji se danas bave on-line novinarstvom, odnosno koji rade na portalima, znaju koliko štete nanose underground portalima cijeloj medijskoj zajednici.

No, bojim se da zakon o transparentnosti medijskog vlasništva neće biti zaustavljen zbog portala, nego zbog većih medijskih sistema. Isto tako, bojim se da ovo pitanje neće biti moguće rješavati sve dok se ne riješi problem organizacije javnih RTV servisa. Jer puno je veći problem činjenica da se ne zna tko i kojim mehanizmima kontrolira FTV ili RTRS, nego neki podzemni Internet portal.

Zakon o transparentnosti medijskog vlasništva je potreban svima – i medijima i publici i oglašivačima. Zakon treba biti kvalitetan u smislu da uvaži stajališta struke i iskustva zapadnih zemalja. Sami mainstream mediji će ga podržati ako će im omogućiti bolje pozicioniranje na tržištu u odnosu na podzemne medije.

Priča je zapravo jednostavna: onaj tko nema što kriti i tko samo želi pošteno poslovati, taj nije protiv ovog zakona.

—

Osvrt: Želimo li i trebamo li znati čiji su mediji?

Piše: Esad Šabanagić

Javnost BiH ima potrebu i želi znati ko su vlasnici medija kojima su građani konzumenti informacija odnosno medijskih sadržaja. Da bi javnost to znala trebaju biti dostupne informacije o medijskom vlasništvu što je tema ovog osvrta u kojem govorimo o značaju Zakona o transparentnosti medijskog vlasništva. Ovo je inače i tema kojom se posljednjih nekoliko godina bave domaći stručnjaci i institucije evropske medijske scene. Neke od susjednih zemlja učinile su puno u ovom pogledu, nekima tek predstoje promjene na tom polju a situacija našoj zemlji potvrđuje neophodnost takvih promjena jer kada budemo znali vlasnike medija znati ćemo i njihove namjere u javnom prostoru.

Kada bude primjenjiv Zakon o transparentnosti medijskog vlasništva, znati ćemo ko je, poimenično i u kojem procentu, vlasnik medija, ko upravlja njegovom uređivačkom politikom, biti će javnosti jasnije neke uređivačke politike, na osnovu kojih će moći prilagoditi svoje informativne navike. Zakon će definitivno omogućiti da stvari u društvu i na tržištu postanu jasnije nego su one sada jer će se tako znati ko su ljudi koji posjeduju izvore informacija pa bi doznali više o njihovim motivima.

O pitanju transparentnosti vlasništva nad medijima u Evropi raspravlja se već više godina ali različite zemlje imaju različite poglede na tu temu. Stav Evropske Unije je da mediji trebaju biti regulirani na nacionalnom nivou

BiH je još, u svakom pogledu poprilično daleko od preporuka o transparentnom vlasništvu medija. Novinarske i medijske organizacije publikacijama, okruglim stolovima i iniciranjem prvih kontakata sa nadležnim institucijama države počele su rad na podizanju nivoa transparentnosti medijskog vlasništva koje se često potcjenjuje a to može imati ozbiljne negativne posljedice ne samo po efikasnost samih medijskih politika, već i po cjelokupno funkcionisanje demokratskog društva.

dok OSCE zastupa ideju samoregulacije kao način da se onemogućiti uticaj vlasti na medije. Kod nas u Bosni i Hercegovini se u upotrebi mogu pronaći oba koncepta. Dok Regulatorna agencija za komunikacije BiH, reguliranom drži oblast elektronskih medija, online i novinska scena se samo-reguliraju kroz Vijeće za štampu i online medije.

Bosna i Hercegovina je još, u svakom pogledu poprilično daleko od preporuka o transparentnom vlasništvu medija. Novinarske i medijske organizacije publikacijama, okruglim stolovima i iniciranjem prvih kontakata sa nadležnim institucijama države počele su rad na podizanju nivoa transparentnosti medijskog vlasništva koje se često potcjenjuje a to može imati ozbiljne negativne posljedice ne samo po efikasnost samih medijskih politika, već i po cjelokupno funkcionisanje demokratskog društva. Kao što je Parlamentarna skupština Savjeta Evrope naglasila u Rezoluciji o povećanju transparentnosti vlasništva nad medijima, ono je neophodno kako bi se građanima omogućilo da formiraju mišljenje o vrijednosti informacija, ideja i zapažanja koje plasiraju mediji. Dakle, rješenje problema transparentnosti vlasništva nad medijima teško je danas provodivo u Evropi, a da ne govorimo kod nas u BiH.

U jednoj od rezolucija, Parlamentarna Skupština Vijeća Evrope sa zabrinutošću ističe da podaci o vlasništvu nad medijima i kontroli medija često nisu transparentni, zbog nedostatka obaveza transparentnosti prema domaćem pravu u državama članicama ili kroz netransparentne pravne konstrukcije posrednog ili skrivenog vlasništva, koje je često povezano sa političkim vezama, ekonomskim ili vjerskim interesima ili interesima vanjskopolitičke propagande pravog vlasnika medija.

Vlasnička struktura, najčešće netransparentna i prikrivena, ima važan uticaj na pluralnost medija jer – „vlasnici medija su vlasnici javnog mnijenja“, a njihovom koncentracijom se sužavaju prostori medija, kako u tržišnom tako i u društvenom smislu. Štete medijske koncentracije odražavaju se na širu društvenu zbilju nanoseći štetu slobodi medija.

(Ne)poznati vlasnici medija u Unsko-sanskom kantonu

Na prostoru Unsko-sanskog kantona površine 4.125 km² sa 273.261 stanovnika po posljednjem popisu, smještena su dva grada i šest općina u kojima djeluje 13 registriranih medijskih kuća sa 16 medija (3 TV, 11 radija, sedmične novine i Portal Reprezent), bez dopisništava i bez nekoliko registriranih portala kao udruženja građana. Za ovaj prostor se često kaže da je „zapuštena medijska močvara“, zbog loše kvalitete njegove medijske slike. Ipak, i u takvom medijskom ambijentu, ovdje nema medijske koncentracije i nema, za razliku od drugih sredina, nepoznanica o vlasnicima medija. To što je vlasnička struktura medija posve nepovoljna za kvalitetniju medijsku sliku ovog prostora, razlogom je da ga se identificira sa „zapušenom medijskom močvarom“. Naime, od 13 medijskih kuća, četiri su privatno vlasništvo (3 radija i Portal Reprezent), a što je posebno interesantno, dva radija i Portal Reprezent imaju sjedište u Velikoj Kladuši, u kojoj su medijske slobode zasigurno na najnižem nivou, ne samo u BiH već i znatno šire.

U ostalim medijskim kućama osnivači su Skupština USK-a i gradska odnosno općinska vijeća, a stvarni „vlasnici“ su pobjedničke političke partije na izborima sa svojim eventualnim koalicionim partnerima i istaknutim političkim liderima.

Dakle, na prostorima USK-a transparentnost vlasništva nad registriranim medijima je općepoznata i ovi mediji tek u manjoj mjeri doprinose spomenutoj lošoj medijskoj slici. To na krajnje neprofesionalan i grub način čine online mediji koji kao divlje ili poludivlje web stranice djeluju kao mediji, a kojima se ne znaju vlasnici, i ne samo to već se ne znaju urednici pa čak ni

Transparentnost medijskog vlasništva s jedne strane doprinijela bi uvidu građana u interese koji stoje iza medija, a državi s druge strane omogućila da ograniči pretjeranu koncentraciju vlasništva i reguliše pitanja poput sukoba interesa i stranog vlasništva u medijskom sektoru. Dakle, višestruka je korist i ogromna potreba za regulaciju ovog problema kojem se uspješno opiru tek pojedinci i manje interesne grupe zbog čijeg su interesa bh. vlasti nezainteresirane da riješe ovo pitanje.

adresa. Ovdje je na malom prostoru (ne)dozvoljena koncentracija velikog broja „samozvanih medija“, bez profesionalizma i bez adrese koji su ipak osvojili ovaj prostor svodeći društvenu ulogu medija na puko tržište.

Iz ovog primjera iz USK-a može se zaključiti kako je nužno temeljito zakonski regulirati ovu oblast u BiH, ponajviše zbog nelojalne konkurencije i kvalitete medijskih sadržaja. Ta nužnost podrazumijeva regulaciju transparentnosti vlasništva, definiranje povezanih osoba, obavezu prijave i udjela i informacija o fizičkim licima iza pravnih lica, a posebno je potrebno uključivanje regulacije za online medije, uz uvođenje registra za njihovu obaveznu prijavu. Transparentnost medijskog vlasništva s jedne strane doprinijela bi uvidu građana u interese koji stoje iza medija, a državi s druge strane omogućila da ograniči pretjeranu koncentraciju vlasništva i reguliše pitanja poput sukoba interesa i stranog vlasništva u medijskom sektoru. Dakle, višestruka je korist i ogromna potreba za regulaciju ovog problema kojem se uspješno opiru tek pojedinci i manje interesne grupe zbog čijeg su interesa bh. vlasti nezainteresirane da riješe ovo pitanje. Zbog navedenih razloga autorima Prijedloga Zakona je potrebna snažna podrška i medijske zajednice kako bi isti što prije ušao u proceduru usvajanja, jer bi to s aspekta medijske zajednice bio pošten odnos medija prema građanima, odnosno javnosti, koju od istinskih i poštenih vlasnika medija itekako mogu i trebaju očekivati. Zakonom bi se riješilo još nekoliko poprilično velikih problema a to su sukob interesa, kretanje novca u medijima i nedozvoljeni medijski klijentelizam. To bi trebao biti jedan posve moralni princip medijske etičnosti u pogledu vlastitog ponašanja prema onima čiji rad upravo mediji propituju i kritiziraju, o kojima pišu, od kojih traže transparentnost u poslovanju, trošenju javnog novca i slično.

Dakle, Zakon o transparentnosti vlasništva nad medijima nasušna je potreba da se jednostavno podigne nivo svijesti o tome da je važno da se zna ko su vlasnici medija jer pomenuta „zapuštena medijska močvara“ nije samo slika i prilika USK-a već cijele BiH u kojoj se podjednako teško trebaju snalaziti novinari i njihovi konzumenti. „Zapuštene medijske močvare“ mnogima danas odgovaraju, i zbog toga je teško do zakonske regulative, i ne odnosi se to samo na medije, nažalost, nego na kompletnu sliku društva.

—

Zakon o transparentnosti vlasništva medija je dio borbe za očuvanje novinarske profesije

Piše: Dejan Rakita

Jedan od gorućih problema u oblasti novinarstva u BiH je transparentnost medijskog vlasništva. To je pogotovo došlo do izražaja kako se bližio početak predizborne kampanje koja je ove godine izuzetno „prljava“, na momente i izuzetno huškačka. U ovom trenutku najveći problem predstavljaju portali i blogovi koji se pogotovo u posljednje vrijeme osnivaju, jer im nije potrebna nikakva dozvola od regulatora ili neke od državnih ili opštinskih institucija. Jasni su motivi finansijera, ujedno i vlasnika, tih „portaloida“ (kako su odavno popularno prozvani u novinarskoj branši) ali imena samih vlasnika, kao i novinara, odnosno impressuma, ostaju nepoznata za širu javnost.

Najbolji primjer za iskorištavanje nedovoljno razvijene zakonske regulative na ovom polju su portali na koje se u posljednje vrijeme pozivaju emiteri sa nacionalnom frekvencijom, a posebno je zabrinjavajuće da to rade i javni servisi, a na šta su već ukazivali BH novinari i Klub novinara Banjaluka. Svi ti tekstovi su po pravilu nepotpisani, bez poštovanja pravila „druge strane“, pa čak i bez ikakvih izjava. Sam sadržaj zapravo podsjeća na sadržaj koji je neka forma između bloga i statusa na jednoj od društvenih mreža (poput Facebook-a), ali to medijima koji ih preuzimaju ne predstavlja problem da ih preuzmu i plasiraju daleko većoj publici nego što ih realno imaju portali koji izvorno objave navedeni tekst. Nerijetko su te vijesti udarne u informativnim programima medija sa nacionalnom frekvencijom, a potom i udarne vijesti na oficijelnim portalima th medija.

Ono što je takođe simptomatično je da portaloidi i nemaju svoje autorske vijesti svakodnevno, već ih preuzimaju sa drugih portala i agencija a potom jednom u par dana objave tekst koji ima za jasan cilj da nekoga ili nešto diskredituje ili čak i omalovaži. Portaloidi sami po sebi nemaju osjetljiviju čitanost, ali do svoje publike dolaze na instant način (i to sponzorisanjem same stranice ili navedenih „vijesti“ na društvenim mrežama) ali i putem većih medija (poput javnih servisa) koji se pozivaju na te portaloida. Na žalost, publika u BiH nije dovoljno obrazovana da razlikuje profesionalno napisane tekstove koji zadovoljavaju novinarske standarde od onih koji to nisu, stoga se na društvenim mrežama jednako čitaju i jedni i dugi tekstovi. Nerijetko su čak čitaniji tekstovi ove druge prirode, jer imaju špekulantske naslove koji privlače širu publiku. Nije za očekivati da će u skorije vrijeme zakon o transparentnosti vlasništva medija dobiti svoju formu i zakonsku obavezu iz razloga što trenutno stanje upravo i odgovara političkim elitama u BiH koje nerijetko stoje iza portaloida, ali i ostalih vrsta medija koji imaju, u najmanju ruku, upitnu uređivačku politiku. Uopšte nije potrebno mnogo vremena da biste otkrili za koju stranu neki od medija „navija“ a koga kritikuje.

Za ostale vrste medija poput televizije, radija ili novina ipak možete znati ko je, bar fiktivni, vlasnik pa tim tragom saznati i pravog vlasnika i finansijera. U tim slučajevima mediji se finansiraju kroz dogovorene tendere i javne nabavke, gdje opet dolazimo do političkih elita koje zloupotrebljavaju poziciju i resurse kojima raspolažu. Transparentnost vlasništva medija ali i načina finansiranja medija je izuzetno bitna i zbog javne odgovornosti i odnosa medija prema auditorijumu, ali i boljeg razumi-

Najbolji primjer za iskorištavanje nedovoljno razvijene zakonske regulative na ovom polju su portali na koje se u posljednje vrijeme pozivaju emiteri sa nacionalnom frekvencijom, a posebno je zabrinjavajuće da to rade i javni servisi, a na šta su već ukazivali BH novinari i Klub novinara Banjaluka.

jevanja sadržaja koji se objavljuju, odnosno njenog konteksta. Potrebna je šira podrška novinarske zajednice da se ova oblast uredi i zakonom reguliše jer najveću štetu imaju upravo sami mediji. I to oni mediji koji svoj posao rade na profesionalan, objektivan i častan način, jer najveći dio BiH auditorijuma nije u stanju da filtrira informacije. To je takođe dio problema koji je na indirektan način vezan za ovu temu – edukacija publike o medijskim sadržajima. Jedino je medijska zajednica, odnosno njen „zdravi“ dio koji nema problem sa transparentnošću vlasništva i novinarskim uzusima, u stanju da riješi ovaj problem. Prvenstveno konkretnim prijedlogom tog zakona (ipak medijski radnici najbolje poznaju materiju koja jeste specifična i zahtjevana), zatim pritiskom na institucije da se kao takav zakon i donese ali i počne sprovoditi. Budući da rad medija koji ne poštuju pravila profesije, kao ni etičke norme, ugrožava i sve ostale medije – treba podržati analitičke medije (poput Raskrinkavanje.ba, Analiziraj.ba i Gerila.info) koji ukazuju na medije koji se mogu okarakterisati kao neprofesionalni, neetički, koji prenose ili objavljuju lažne vijesti, koji šire mržnju ili pozivaju na huškanje i slično. Analitika i argumentovana kritika su bitno oružje u borbi za očuvanje naše profesije koja je definitivno ugrožena.

Zakon o transparentnosti vlasništva nad medijima u BiH jedno je od ključnih zakonskih rješenja koje se mora usvojiti u Parlamentu BiH, ne kako bi udovoljili zahtjeve EU, već kako bi osigurali ogromne nedostatke u medijskoj industriji u BiH, koji nas razdvajaju od uređenih država u Zapadnoj Evropi.

Crna mrlja na medijskoj sceni: “Divlji portali” i srozavanje novinarstva

Piše: Amil Dučić

Vlasti nisu pokušale riješiti nedostatak transparentnosti vlasništva nad medijima. Ova rečenica stoji u izvještaju Evropske komisije o napretku BiH objavljenom na proljeće ove godine. Po svemu sudeći stajat će i u izvještaju Evropskog parlamenta o napretku BiH, koji se usvaja ove jeseni.

Na ovaj akutan problem u medijskoj branši u našoj državi bh. vlast, dakle, upozorava Evropska unija, ali još duže i upornije nevladin sektor na čelu sa Vijećem za štampu i Udruženjem BH novinari.

Zakon o transparentnosti vlasništva nad medijima u BiH jedno je od ključnih zakonskih rješenja koje se mora usvojiti u Parlamentu BiH, ne kako bi udovoljili zahtjeve EU, već kako bi osigurali ogromne nedostatke u medijskoj industriji u BiH, koji nas razdvajaju od uređenih država u Zapadnoj Evropi.

U tom zakonu bi, primjerice, trebalo jasno pocrtati obavezu svih medija o isticanju vlasničke i uređivačke strukture, propisati kazne za nepridržavanje odredbi zakona uz jasna i precizna ovlaštenja institucija radi provođenja ovog zakona.

U posljednje vrijeme zabilježena je prava ekspanzija novih portala koji egzistiraju na medijskoj sceni bez impressuma, dakle jasno naznačenih informacija o vlasničkoj strukturi, uredništvu i drugim osnovnim podacima.

Ovi portali, koji obilato koriste pogodnosti krajnje neuređenog sistema u ovoj oblasti, bombarduju javnost sa senzacionalističkim naslovima, pri tome ne prezajući od širenja propagande, plasiranja lažnih vijesti, govo-

Još 20. decembra 2016. godine Vijeće ministara BiH prihvatilo je zaključke sa sjednice Predstavničkog doma Parlamenta BiH, kojim je zaduženo da u roku od 120 dana PSBiH dostavi Prijedlog zakona o transparentnosti vlasništva i ograničavanju koncentracije vlasništva nad medijima.

ra mržnje. U najkraćem, oni predstavljaju crnu mrlju na medijskoj sceni ugođavajući profesionalnost medija i srozavajući novinarstvo u cjelini na najniže nivoe.

O tome u kojoj mjeri tzv. divlji portali, osim trovanja javnosti, mogu narušavati i dignitet i profesionalnost etabliranih medija, ilustruje samo neki u moru primjera, kao i nedavno otkriće portala raskrinkavanje.ba. Ovaj portal, koji provjerava tačnost medijskih informacija, ustanovio je nedavno objavljenu lažnu izjavu aktuelnog premijera FBiH Fadila Novalića o tome da se “može živjeti s platom od 400 KM”, pronađenu na portalu Balkan life. Navedeni portal se pozvao na portal Vijesti24h.info, no ustanovljeno je da je domena tog portala istekla.

Kako je ustanovio portal raskrinkavanje.ba navedeni divlji portali su napravili konstrukciju iz intervjuja Novalića objavljenog još u avgustu na vodećem bh. portalu klix.ba pod naslovom: “Fadil Novalić za Klix.ba: Imam manje novca otkako sam premijer”. U roku od 24 sata, međutim, nova inskonstruirana izjava od Novalića se, poput virusa, proširila na čak na 6 divljih portala i to: Balkan-life, “Poslovni dnevnik”, Puls24.info, Go vijesti, Radio bet i Web novine.

Ovaj primjer vrlo dobro ilustruje haotičnu, pa čak i šizofrenu situaciju kada je riječ o medijskoj sceni, posebno u domenu portala.

Projekat “Mediji i javni ugled”, pokrenut s ciljem uspostavljanja transparentnosti medijskog vlasništva, kao i finansiranja medija i oglašavanja u BiH, okupio je na nizu okruglih stolova u proteklom periodu, između ostalog i vlasnike odnosno rukovodioce medija. Svi oni, koji su na čelu etabliranih medija, koji imaju jasno istaknut impressum, bez ikakve dileme i zadržke su za donošenje zakona o transparentnosti medija, jer na drugoj strani, imaju one koji se ne pridržavaju pravila, koji igraju krajnje nefer i beskrupulozno kako bi pokupili klikove, te u konačnici uzeli marketinški dio kolača u medijskoj industriji.

Ali šta je problem? Jedan od odgovora bi mogao glasiti: vlast se igra gluhih telefona sa kristalno jasnim zahtjevima medijske zajednice da konačno zakonski uredi ovu oblast. Evo samo nekoliko primjera “zainteresiranosti” bh. vlasti da riješi ovaj problem.

Još 20. decembra 2016. godine Vijeće ministara BiH prihvatilo je zaključke sa sjednice Predstavničkog doma Parlamenta BiH, kojim je zaduženo da u roku od 120 dana PSBiH dostavi Prijedlog zakona o transparentnosti vlasništva i ograničavanju koncentracije vlasništva nad medijima.

Odgovarajući na pitanje zastupnice SDS-a Aleksandre Pandurević na sjednici Predstavničkog doma 14. juna 2017. dokle se došlo u izradi zakona o transparentnosti vlasništva nad medijima u BiH, ministar komunikacija i transporta BiH Ismir Jusko rekao je da je “Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju definisano da BiH mora svoje zakonodavstvo iz oblasti komunikacija i medija uskladiti sa regulatornim okvirom EU”. Dakle, jasan odgovor na pitanje nije prezentiran.

U januaru ove godine Zajednička komisija za evropske integracije predlaže domovima PSBiH da usvoje zaključak kojim se od Vijeća ministara BiH traži da ubrza proceduru donošenja Zakona o transparentnosti vlasništva nad medijima u BiH, čije bi odredbe obuhvatile sve medije u BiH, uključujući i one koji su dostupni isključivo putem interneta odnos-

S druge strane imamo pojavu da se na portalima koji su bez impressuma uveliko oglašavaju firme, politički subjekti ili pojedinci, pa čak i javna preduzeća!? Posebno u izbornom periodu na navedenim portalima obilato su se mogli vidjeti baneri raznih političkih subjekata.

no online medije.

Tri mjeseca kasnije Zajednička komisija za ljudska prava PSBiH na tematskoj sjednici o slobodi izražavanja i slobodi medija najavljuje i izradu Zakona o transparentnosti vlasništva u medijima. Na epilog se još čeka.

U međuvremenu se nalazimo u izbornoj kampanji. Izgledi su nikakvi da aktuelna garnitura vlasti usvoji navedeni zakon.

S druge strane imamo pojavu da se na portalima koji su bez impressuma uveliko oglašavaju firme, politički subjekti ili pojedinci, pa čak i javna preduzeća!? Posebno u izbornom periodu na navedenim portalima obilato su se mogli vidjeti baneri raznih političkih subjekata.

Ovaj novac koji se ubire de facto i de jure predstavlja sivo tržište u BiH. To je razlog više za kreiranje zakona o transparentnosti vlasništva nad medijima, kao i zakona o finansiranju medija kroz oglašavanje

Impressum

Izdavač

Udruženje/udruga BH Novinari
Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 223 818;
Fax: + 387 33 255 600
E-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;
Web: www.bhnovinari.ba

Redakcijski kolegij biltena

Faruk Kajtaz
Siniša Vukelić
Borislav Vukojević
Bedrana Kaletović
Amer Tikveša

Urednik

Arman Fazlić

Fotografija

Udruženje/udruga BH novinari

This project is funded by the EU
European Union

